

DOMOVINA

Štev. 27.

V Ljubljani, 6. septembra 1918.

Leto I.

Gospodarji ali užitkarji?

Na Dunaju in v Budimpešti postajajo gospodje mehkejši. Dan na dan prihajajo v svet poročila o izpremembi ustave in vsako jutro nam prinese nov načrt, kako ustreči raznim narodom naše države. Kakor dozoreva vojna in z njo vprašanje miru, ravno tako tudi dozorevajo razmere v notranjosti Avstro-ogrske monarhije.

Na vse moramo biti pripravljeni. Zgodí se lahko, da se vsede nekega dne ministrska gospoda na Dunaju ali v Pešti za mizo, sklence ustreči naši majniški deklaraciji in razglasi vesoljnemu svetu, da nam bo dala Jugoslovanom avtonomijo. Tudi med nemškimi in madžarskimi politiki je namreč nekaj dalekovidnejših mož, ki pravijo: Ustvarimo na jugu monarhije iz Slovenije, Banovine, Ercegovske, Dalmacije in hrvatskega Primorja samostojno državo.

V časih, ko postajajo mehki tisti, ki so bili z nami trdi kakor dolgo seže nazaj naš spomin, je neobhodno potrebno, da smo mi bolj in bolj neomahljivi ter da razmotrivamo politični položaj in ž njim vse ponudbe, ki prihajajo od Nemcev in Madžarov skrajno previdno in trezno.

Danes ali nikoli! Ta izrek smo slišali med vojno že neštetokrat iz raznih ust in to ne brez upravičenosti. Svetovna vojna bo odločila usodo narodov. V svetovni vojni izginijo malenkosti, le velika načelna vprašanja, ki bodo merodajna za dolgo, dolgo dobo bodočnosti pridejo do rešitve. Za narode je odločilnega pomena vprašanje, ali jim prinese vojna samostojnost in neodvisnost, ali ne. Sedaj ali nikoli se bo rešilo to vprašanje. Narod, ki bo zamudil ta trenotek, je izgubljen za vse večne čase.

Tudi za slovenski del jugoslovanskega naroda še niso bili časi še nikdar tako resni in velepomembni, kakor so današnji. Nikoli ni bilo tako važno kakor sedaj, da stoji na čelu naroda voditelj, ki so nepodkupljivi, neupogljivi in nevstrašni v prizadevanju priboriti svojemu narodu lepšo bodočnost. Ravno tako neobhodno potrebno pa je, da stoji ves narod za svojimi voditelji kot zavedna in junaška armada.

Jugoslovani smo junaki od narave. Kakor levi gremo v boj kadar nas pozovejo, da vršimo svojo dolžnost napram državi. Junaški smo in ostanemo tudi v boju za ohranitev in srečo svojega naroda.

Tudi disciplinirani znamo biti Slovenci. Ustanovitev Narodnega Sveta, našega narodnega vrhovnega armadnega vodstva, v katerem sodelujejo vse naše narodne politične stranke, je dokaz, da so minuli časi, ko so naši nasprotniki lahko z uspehom sejali med nas bratomorni boj, za to, da so oni lahko obdržali nad nami nadvlado. Naloga Narodnega Sveta je, da nevzdržema opominja in bodri vse vrste naroda, vse stanovne in posameznike, da v velikih časih, v katerih nam gre za življenje in smrt, zapostavljajo vsikdar in povsod malenkosti ter imajo pred očmi le veliki cilj narodnega ujedinjenja in ustajenja.

Junaška in disciplinirana armada pa mora biti tudi zavedna. Kakor je potrebno,

da ima narod kot celota jasen program, ravno tako je nujno, da se vsak posameznik izmed nas Jugoslovanov zaveda, kaj hočemo in kako hočemo. Velike ideje, ki so se rodile med nami, morajo preiti v meso in kri nas vseh. Moč idej mora biti tista sila, ki nas dela sposobne za narodni boj. Ne podcenjujemo dejstva, da so v naši armadi visoki posvetni in cerkveni dostojanstveniki; ponosni smo in krepke se čutimo, ako vidimo na naši strani zbrane vse zastopnike naroda. Naša zavednost pa mora postati tako mogočna, da je zmožen narod dobojevati boj za samostojnost in neodvisnost tudi v slučaju, če bi danes izginil iz naših vrst ta ali oni posameznik. In če bi nam popadali na junaškem bojišču tudi vsi naši generali, je naša dolžnost, da zagrabimo za povelje tudi navadni prostaki, samo da dovedemo ideje do zmage.

Zavednosti in političnega pouka pa so široke vrste našega naroda tem bolj potrebne, ker vemo, da bodo Nemci in Madžari še prišli k nam z ljubeznivim obrazom, s sladkimi besedami in velikimi obljubami.

Kaj nam je storiti, ako prideta nekega dne Dunaj in Budimpešta ter nam ponudita avtonomijo, državo ali bogsigave še kaj? Mirni moramo ostati in le vprašati jih moramo: »Ali hočete, da bomo na svoji zemlji svoji gospodarji, ali nam morda ponujate pod lepim imenom le užitek v naši državi.«

Za kmeta ni večje nadleže kot užitkarstvo. Gospodar ima z njim sitnosti, užitkar pa tudi ni skoraj nikdar zadovoljen. Nemci in Madžari, ki so bili do sedaj neomejeni gospodarji v naši državi, vedo, da prihaja zanje konec nadvlade. Oni tudi vedo, da se mi ne pulimo zato, da bi postali gospodarji na njihovem mestu ter morda napravili za hlapce Madžare in Nemce. Tudi nemškemu in madžarskemu narodu priznavamo kot pravi demokratije popolno pravico do vsega, kar zahtevamo za svoj narod sami. Nemci in Madžari pa si v zagatavendarle hočejo pomagati z užitkarstvom, kakor si pomaga z njim posestnik, ki bi rad bil za vsako ceno gospodar. Zelo verjetno je, da nam bodo Nemci in Madžari, da bi mi rajše segli po njem — hoteli prav lepo počediti kot, obljubili nam bodo dobro življenje in še marsikaj povrh — vse tako, kakor vidimo in slišimo po kmečkih kočah dan na dan. Gorje nam pa kmalu potem, ko bi zlezli v kot.

Ali hočemo posestvo, ali kot ali hočemo biti gospodarji, ali užitkarji? To so vprašanja, ki nas zanimajo, ako bi nam Dunaj in Budimpešta ponujala katerekoli vrste avtonomije. Kaj nam pomaga avtonomija, kaj jugoslovanska država, če bi pa mi še naprej morali živeti le od milosti in nemilosti Nemcev in Madžarov. Ako hočemo biti na svoji zemlji res svoji gospodarji, moramo imeti mi sami izključno pravico odločanja o vseh prosvetnih, političnih in gospodarskih stvareh. Kaj koristi, če bi si na primer smeli graditi šole sami, če bi nam pa še naprej delali Nemci postave? In kaj bi bil naš narod, če bi tudi imel še to pravico, da si na znotraj daje postave sam, ako bi pa na zunaj zastopali naše koristi Nemci in Madžari, zlasti pa, če bi se preko naše zemlje lahko širila gospodarska podjetja, do katerih bi mi ne

imeli vseh pravic? Ali bi bil sam svoj gospodar posestnik, na katerega zemlji bi smeli drugi orati, drugi ceste in železnice graditi, drugi mu delati nizko ali visoko mejo itd.? Užitkar bi bil, kakor bi bili le užitkarji Jugoslovani, ako bi se zadovoljili s takimi nemškimi in madžarskimi ponudbami.

Pa še nekaj! Mi hočemo celo posestvo in hočemo biti gospodarji na vseh delih svoje zemlje. Kar obvarujemo in pridobimo za narod med svetovno vojno, to bo naše, drugega nič. Zato moramo vprašati, ako bi nam kdo kaj ponujal, Madžare: Ali pridejo pod Jugoslavijo tudi naši bratje iz Banata? Ali ste zadovoljni, da se združijo z nami tudi ogrski Hrvatje in ogrski Slovenci? Nemce pa moramo pobarati: Kako jamstvo imamo, da otmemo čez stotisoč naših rojakov na Koroškem? Ne samo to. Celovec in druga mesta v slovenskem ozemlju — danes naše grobišča — so bila naša središča v preteklosti. Ali so zadovoljni, da bodo naša v bodočnosti? Vprašati je treba tudi, kaj je s Trstom, Reko? Še nešteto drugih vprašanj, ki so za naš narod in njega bodočnost življenjske važnosti, je v takem slučaju zastaviti.

Vse ali nič! se mora glasiti naš odgovor. Ali hočejo, da bomo res gospodarji na svoji zemlji, ali pa naj ne govore o reformah. Da bi pa bili Nemcem in Madžarom na ljubo Jugoslovani obsojeni postati iz hlapcev užitkarji, je bolje preje vzeti konec.

Pa zakaj se razburjamo? Na Dunaju in Pešti še dolgo ne bo resnih patriotičnih poskusov v interesu države rešiti narodnostno vprašanje pravično in na zadovoljstvo vseh prizadetih. Če kaj, bi le poskusili zabiti klin med nas in Čeha ter Poljake. Najpreje razbiti našovzajemnost, potem pa zopet vsakega zase oklestiti. K večjemu ta načrt Nemcev in Madžarov je mogoč.

Kolo časa pa se vrti nevzdržema. Počakajmo in na Dunaju in v Pešti bodo še mehkejši. Slej ali prej se morajo tudi tamkaj zavedati, da imamo prav, ako nočemo biti užitkarji in če hočemo biti v državi samostojni gospodarji, kakor Nemci in Madžari.

Stradanje na kmetih.

V današnjem času slišimo in beremo predvsem, da stradajo in trpe največje pomanjkanje ogromne množice prebivalstva po večjih mestih. Vse pa misli, da živi dežela, kjer je živč doma, kolikor toliko v blagostanju in izobilju. Marsikateri iztradan meščan gleda z zavistjo kmeta, ki je trenotni vojni položaj izrabil v svoj dobrobit in če ga tudi tepejo nadloge vojnega časa, mu vendar ni treba kot meščanu s praznim želodcem leči spat in s skrbjo vstati v jutro, kako bo preživel prihodnji dan sebe in svojo družino. Res je, da v številnih kmečkih domih ne poznajo gladu in pomanjkanja, še bolj res je tudi, da je tega kmečkega prebivalstva komaj polovico od celote deželenov. Drugapolovicadeželenov trpi veliko pomanjkanje in mogoče še večje kot demonstrirajoče množice mestnih ljudi. Veleposestva

gruntarji in trgovci so si danes na deželi opomogli, dočim so polgruntarji, bajtarji in dlinari izpostavljeni bedi, kot še nikdar prej.

Bajtarji in polgruntarji že v mirnem času niso pridelali toliko živeža, in pridobili s kmetovanjem toliko denarja, da bi mogli preživeti svojo družino in plačevati davke. Pomagali so si s tem, da so hodili v dnino k večjim kmetom, ali so si poiskali dela v tovarnah in podjetjih. Bili so to napol kmetje, napol delavci- težaki. Danes so po večini vsi vojaki in so ostale doma le žene, starčki in otroci. Ti ne prinesejo domačemu gospodinjstvu sedaj nobenega denarja in zemlja ne more rediti polgruntarja in bajtarja s svojo leseno podrtijo le stroške. Navsezadnje so na edini dohodek državnih podpor. Kako se z državnimi podporami izhaja, vsi dobro vemo. Ves, ali večji del živeža si moraš kupiti in poleg tega še pošiljati denar in živež svojem — vojakom, če nočeš, da trpe v tužini lakoto. Še hujše je za one, ki ne dobivajo nobenih podpor, to so vdove s kopico lačnih otroških želodcev, ki si ne morejo nič pridobiti in stari ljudje, ki si ne morejo nič prislužiti.

Polgruntarjem in bajtarjem se pridružuje še tretji in največji revež, dlinar. Ta prav nič nima, še svoje strehe ne. V času poljskega dela mora garati od ranega jutra do pozne noči za tri do pet kron na dan. Prihraniti bi si moral za zimske mesece, ko ni veliko dela, denar in živež, a si ne more nič, ker živi iz rok v usta. Veliko jih je, ki so si v boljših časih prihranili s krvavimi žulji za stare petke par sto kron, da jim ne bo treba beračiti od hiše do hiše, a so danes brez krajcarjev in praznega želodca.

Vse te neštete družine po cele mesece ne vidijo kruha in jedo brez zabele, kot živina. O mesu še govora ni. Preživljajo se s kornjem, repo in zeljem, samo da so polni želodec. Človeka srce zaboli, ko vidi upadle in blede nedolžne otroke, ki niti ne vedo, zakaj in čemu tudi njim ni zaprineslo vojno gorje. Pokriti v cunj, ker obleke se ne morejo imenovati, kar imajo na sebi, postavajo ob hišah premožnejših, če se jih kdo usmili s koščkom kruha.

Marsikdo si bo mislil: Kaj pa aprovizacija? Nikjer aprovizacije slabše ne delujejo, kot na deželi. Razdeljuje se neredno in navadno kar po domače. Ta dobi malo manj, drugi malo več, nobeden pa toliko, da bi imel za najskromnejše preživljanje dovolj. Po perišče moke hodijo reveži po več ur hoda do svojih aprovizacijskih mest, da bi med potjo nazaj grede lahko snedel vse tisto, kar dobi. Centralna aprovizacijska mesta krivično prikrajšujejo občinske aprovizacije na deželi, češ saj so ljudje sredi obdelanih njiv, polnih živeža, se bodo že prehranili, kakor se vedo in znajo. Poleg tega tudi nekatere občinske aprovizacije in okrajna glavarstva ne vrše vsled nezmožnosti voditeljev svoje dolžnosti, ker se na pristojnih mestih ne zavzamejo za svoje revne občane tako, kot bi se morali. Gotovo bi marsikje na deželi izbruhnili še hujši izgrdi kakor po mestih, če bi ne bili reveži tako raztreseni po oddaljenih vaseh in brez vsake organizacije.

Pri boljših kmetih si ubogi deželani tudi ne morejo kupiti ničesar. Kmeti prodajo kar je čisto naravno — rajše živila prekupcem, ki plačajo neverjetno visoke cene, katerih njegov sosed — bajtarček nikdar zmogel ne bo. Sicer pa ima denar na deželi zelo malo veljave. Dalje prepusti kmet živila mestjani, ki mu prinese blago v zamenjavo, katerega tudi revček-dinarček nima. V splošnem je prišlo že do tega, da kmetje sploh več ne prodajajo najvažnejših živil, ker jih jim je samim pričelo zmanjkovati vsled vedno strožjih rekvizicij, ki so po krivdi nam sovražnih vlad pravi posebno za dele jugoslovanske zemlje.

Da niso opisani nedostaki po malih mestih in trgih na deželi nič boljši je umljivo

in tudi tam številno prebivalstvo deli usodo s sosednim kmečkim proletarijatom.

Kako odpomoči tej bedi!

Predvsem je priporočati boljšim kmetom malo večjo ljubezen do bližnjega kot so jo izkazovali do danes. Oderuško grabljenje na kup in preziranje trpečih ne bo prav nikomur v srečo. Pomagaj, kjer moreš, svojemu bratu, revežu, če že drugega ne, vsaj gladnih otrok se usmili. Ne dopusti gorja, da del naroda hira in umira, ker je narodova nesreča tudi tvoja. Zapomni si, predvsem si moramo sami med seboj pomagati, da preživimo vojno. Zastonj bomo čakali, da bi nam vlada priskočila na pomoč, ker nam je tuja in sovražna. To si zapomnite kmetje in mnogo solz bo izbranih in mnogo želodcev nasičenih.

Občinski zastopi naj temeljitejše organizirajo svoje aprovizacije in najodločneje nastopijo na pristojnih mestih, da dobi občina vse, kar ji gre po postavi. Vodi se naj sezname najpotrebnejših, da se od slučaja do slučaja posebno ozira na nje. Razdeljevati je živila vsem enako in z največjo pravico.

Ne pozabimo: kar je narod dal dobrovoljno, je zanj izgubljeno na veke, a kar mu je bilo vzeto z nasiljem, more v ugodnejših razmerah zahtevati, da se mu vrne!

Frant. Palacký (1874).

Glas iz Koroške.

Zapostavljanje in preganjanje Slovencev v korist že davno nasičenih nemških kmetov je pri nas tudi v petem vojnem letu na dnevnem redu.

Zunanje lice, katero so po prizadevanju in zaslugah nemškega birokratizma med vojno dobile nekatere naše zavezne občine, je sicer dokaj obupno: kar čez noč so namreč zginile po vaseh slovenske krajevnice, z javnih poslopij, zlasti z ljudskih šol pa slovenski napisi in psovdi se šopiri blazna nemščina.

Toda tolazilno je pri tem dejstvo, da tana vse obupna zunanost naših krasnih pokrajin ne odgovarja pravi volji našega naroda, temveč le germanizatoričnemu sistemu nemškega uradništva in nemške vlade.

Akoravno so namreč tuji med vojno nadaljevali s potrjeno silo že v mirnih časih započeto penemčevalno delo in zabranjevali ter ovirali vsak duševni razvoj in vsako izomiko našega ljudstva, nevednost in neokretnost pa vkoriščali v svoj prid, je jedro naroda ostalo vendarle dobro, nepokvarjeno in zdravo in med ljudstvom je opaziti, da potoki krvi, ki so tekli na bojiščih, naznanjajo tudi nam na najsevernejši meji dan vstajenja in svobode.

Ob izbruhu vojne je moral pač tudi marsikateri koroški narodnjak, ki je zakrivil pred vojno samo to, da ni zatajil svoje matere in njenega jezika, korakati, kakor največji hudodelci v seni orožniških bajonetov v ječo.

Priznavamo, da so bili naši različni odličniki iz vseh stanov v ječi izpostavljeni živinskemu trpljenju. Smelo pa lahko trdimo, da se je baš iz tega mučeniškega trpljenja porodila velika misel: najniške jugoslovanske deklaracije, ki je prešinila vkljub vsemu strahovanju, preganjanju in zatiranju tudi v našem tepem Korotanu slehernega Slovenca, od visokega razumnika do zadnjega rutarskega kočarja.

Imel sem priliko govoriti z našim dobrim ljudstvom in videl sem, da je beseda najniške deklaracije naših jugoslovanskih poslancev tudi med našim zatiranim ljudstvom postala živo meso, in da je sveta ideja ujedinjenja Slovencev, Hrvatov in Srbov v skupno, samostojno državno zmagovito prodrta v najširše sloje našega poštenega, zdravega in čvrstega naroda.

Še so našim ljudem zamašena usta, še je ljudstvo vsled opravičene bojazni pred neza-

slišanim nemškim terorizmom nekoliko preplašeno, toda z zanimanjem zasleduje vsako kretnjo naših jugoslovanskih poslancev in deklaracijsko gibanje med izvenkoroškim slovenskim narodom.

Na Koroškem so vsi Slovenci deklaranti z dušo in telesom.

Bojno pobratimstvo, ki se je sklenilo ter utrdilo in poglobilo na slovanskih slavnostih v Ljubljani med Jugoslovani in Poljaki na eni strani ter Jugoslovani in Čehi na drugi strani, pa je nam porek za to, da se bo z usodo bratskih narodov rešila tudi usoda obojnih Slovencev, in da bi bila Jugoslavija brez Korotana in Gosposvetskega polja, te zibelke slovenske zgodovine, liki oko brez punčice, liki človeški organizem brez utripajočega srca.

V ljubljanskih slavnostnih dnevih ustanovljeni »Narodni Svet« bo imel baš pri nas polno roko hvaležnega dela.

Težko je čakalo ljudstvo njegove ustanovitve, željno pa pričakuje njegove izdatne pomoči.

Zatorej iščimo stikov z našim slovenskim koroškim ljudstvom, dajmo se tolažbe našim trpinom, da bodo zadnje dejanje velike drame, ki se igra baš sedaj v svetovni zgodovini, srečno in pogumno prestali.

S čim je plačal slovenski kmet svoje dolgove?

Hramilnice, posojilnice, zadrage in banke poročajo, da se denarne vloge vedno bolj množijo in da je kmet plačal svoje dolgove. Zadnja leta pred vojno se je mnogo govorilo in pisalo o tem, da se kmet vedno bolj zadolžuje, da je treba proti temu kaj ukreniti. Vojna je rešila to vprašanje. Naš kmet ali vsaj oni del kmetov, ki je med vojno pridelal le količkanj več, kakor rabi zase, je poplačal svoje dolgove.

Na Kranjskem je postalo zadolženje kmeta zadnja leta pred vojno že precej opasno. Nič manj kakor za 7 milijonov kron na leto so se pomnožili dolgovi kranjskega kmeta, to je 21 kron na vsako osebo, ki je spadala h kmetijstvu. Ceni se, da je znašal leta 1914. skupen dolg vsega kmetijstva na Kranjskem nekaj čez 100 milijonov kron, to je 300 kron na vsako osebo, ki je spadala h kmetijstvu.

Med vojno so se razmere popolnoma izpremenile. Zadolževanje je popolnoma ponehalo, kmet je prodajal po visokih cenah svoje pridelke, plačeval ne le obresti svojega dolga, ampak tudi glavnico. Danes se lahko trdi, da je pretežna večina kranjskih kmetov ne le prosta dolgov, ampak da ima že prihranke. Iz tega se sklepa navadno, da je naš kmet obogatil. Javno in privatno se zastopa mnenje, da je kmet plačal svoje dolgove in da mu je vojna prinesla blagostanje. Prva trditev je resnična, druga pa ne. Da ni vojna prinesla kmetu blagostanja, da ni kmet tekom vojne obogatel, hočem dokazati.

Predvsem se je treba vprašati, s čim je plačal kmet svoje dolgove. Tudi pred vojno bi mogel kmet zadostiti svoje upnike, ako bi prodal del svojega imetja. Moramo se torej vprašati, ali se ni morda plačevali dolgovi z inventarjem, to je z živino, poljskim orodjem, poslopjem, pohištvo itd. Da se to ugotovi, moramo primerjati to, kar ima kmet danes, s tem, kar je imel pred vojno.

Že v predzadnji številki »Domovine« smo dokazali, da propada živinoreja na Kranjskem. Ugotovili smo, da je število goveje živine in posebno konj padlo. Kmet je namreč prodal en del svoje živine. Pred vojno je bilo na Kranjskem 27.000 konj, sedaj jih je komaj 13.000 in število goveje živine se je zmanjšalo od 227.000 na 200.000 glav. Ne le število, ampak tudi kakovost živine se je poslabšala, tako da je tekom vojne padla gospodarska vrednost za 35 odstotkov, to je za 26 milijonov kron po cenah pred vojno. To pomeni ravno

Ob Soči.

toliko, kakor da je kmet prodal za 26 milijonov kron konj in goveje živine. En del dolgov se je torej plačal z živino. Tudi pred vojno bi lahko kmet prodal svojo živino ter poplačal z izkupičkom dolgove.

V predzadnji številki našega lista se je nadalje konstatiralo, da je gospodarska vrednost kranjske prašičereje padla skoro za dve tretjini, v približni vrednosti 10 milijonov kron po cenah pred vojno. Pa tudi perutninarstvo, zajčjereja itd. je trpela vsled vojne; vrednost je padla najmanj za 2 milijona kron.

Iz tega se vidi, da je kmet poplačal en del svojih dolgov z živino. Danes je živina na Kranjskem za celih 38 milijonov kron manj vredna, kakor leta 1914. (cenjena po cenah pred vojno).

S tem pa niso izčrpani predmeti, ki so se tekom vojne prodali, oziroma ki so se poslabšali. K rednemu poslovanju spada, da si kmet nakupi vsako leto vsaj toliko obleke in perila, kolikor porabi. Ako tega ne stori, zmanjša svoj inventar. Tudi pred vojno bi lahko kmet sklenil, da ne kupi dve, tri leta niti perila, niti obleke, ter da bo s tem denarjem plačeval svoje dolgove. Med vojno je bil prisiljen to napraviti. Iz omare je izginila obleka, perilo je obnošeno in prepe-relo. Ta postojanka pa ni nikakor majhna. Na Kranjskem je porabilo kmečko prebivalstvo vsako leto za 16 milijonov kron obleke in perila. Že tri leta ni kmet skoro ničesar kupil. S tem si je prihranil najmanj 30 milijonov kron. Ravno isto velja tudi glede obutve. Tudi tu si je prištedil kakih 5 milijonov kron.

Redno obratovanje zahteva tudi, da si kmetovalec vsako leto nabavi najmanj toliko orodja, kolikor ga je v obratnem letu porabil. Sem spadajo orala, vile, srpi, koši, grablje, nadalje vozovi, vprežna oprava, vrvi, verige, poljedelski stroji n. pr. mlatilni, čistilni stroji itd. Med vojno je kmet le malo nadomestil; tudi v tem oziru je porabil del svojega inventarja. Cenim, da se je tekom vojne vrednost tega inventarja zmanjšala za 11 milijonov kron (po cenah pred vojno).

Ravnotako spada k rednemu poslovanju vsakoletno popraviljanje in nakupovanje pohištva. Končno mora kmet tudi skrbeti, da se poslopje ne poslabša. Niti enega, niti drugega ni mogel tekom vojne napraviti. Danes je njegovo pohištvo in tudi poslopje mnogo manj vredno (po predvojnih cenah) kakor leta 1914. Na Kranjskem imamo približno 55.000 kmetov. Ako je padla vrednost pohištva in poslopja vsake kmetije povprečno za 250 kron, znaša ta škoda na celem Kranjskem skoro 14 milijonov kron.

Tekom vojne se je torej vrednost kmečkega inventarja na Kranjskem, to je živine, obleke, perila, obutve, orodja, pohištva in poslopja zmanjšala za 98 milijonov kron. Upoštevati je treba še, da je kmet zaloge živil in krme izpraznil. Iz tega sledi, da je kmet prodal velik del svojega inventarja v približni vrednosti 100 milijonov kron. S tem je plačal svoje dolgove, ki so znašali pred vojno nekaj čez 100 milijonov kron.

Približno iste razmere so na Slovenskem, Štajerskem in Koroškem. Na Goriškem pa kmet ni plačal svojih dolgov, ampak je prišel skoro ob ves inventar. Ostala mu je le zemlja in le deloma poslopje. Sedanja vrednost premoženja slovenskega kmeta je mnogo manjša, kakor je bila pred vojno. Slovenski kmet ni obogatel, kakor se to velikokrat meni, govori in piše, marveč vojna mu je prizadela veliko škodo.

In izročajoč brigo za to narodovo dušo našo našim politikom, (ko je po daljšem času grobne tišine in političnega neživljenja bilo možno zopet vzdihniti), smo jim rekli samo to, kar je bilo stremljenje in hrepenenje njeno že tristo let. Kar so ti, ki so jo vodili in formovali pred nami, povedali v verzih in v prozi, kar smo nešteto krat rekli mi. Pisatelji je vest in vid naroda, je sodnik in kaznovalec, je učitelj, je duhovnik naroda.

J. S. Machar.

Begunske postaje. V Gorici obstoji, kakor smo na kratko že omenili, urad z nalogo, da zgradi barake, kjer ni drugih bivališč. Ta urad more z lahkoto prevzeti vse vojaške barake, posluževati se transportnih sredstev itd. Nalogo ima to, da razdeli pravično barake po občinah in med ljudstvo. Dogodilo se je, kakor se govori, da so si posamezniki preskrbeli po 5 in več barak, v laški baraki za častnike je shranjeno seno, drugi begunci pa prebivajo v luknjah ali pa sploh ne morejo domov. Nasvetuje se županstvu, naj ugotove, koliko beguncem bi se moglo vrniti v hiše, ki se dajo za silo popraviti, ali v barake, ki bi se dale prenesti iz bližine (za take vožnje bodo na razpolago trije avtomobili). Seznamne treba poslati omenjenemu uradu. Župani naj torej store vse, kar potreba, bomo videli, kaj in kako bo nadalje. Voditelj urada je c. kr. okrajni komisar dr. Oskar Boucard, rodом Gorican.

Sole v Gorici. Slovenska in italijanska gimnazija s konviktom bosta nastanjena v prostorih osrednjega semenišča, moško učiteljske in konvikta v Šolskem domu, žensko učiteljske v šoli Franta v Codellijevi ulici, nemška gimnazija in realka v poslopju prejšnje nemške gimnazije v Sabotinski ulici.

Potrebna je ureditev cestne zveze Gorica - Sempeter - Vrtojba - Bilje-Renče in gradnja mostu Rupa - Grabec v Mirnu. Zadeva je toplo priporočena pri obnovevalni oblasti.

Dar za obnovo Goriško-Gradišanske. Pomožnemu odboru za begunce z juga na Dunaju, ki je pod pokroviteljstvom nadvojvodinje Marije Jožefe, je dalo 62 darovalcev svoto 14.990,98 K za obnovo Goriško-Gradišanske.

V Gorici mrka solnce po šest dni v tednu zaporedoma, po deželi pa solnce sploh ne pride iz mrkanja. Ta izredni nenavadni pojav v g. astronomiji ne povzroča lina, marveč naša aprovizacija. Toliko, da je človek sit mogoče, če ima slab želodec, en dan, potem je pa šest dni mrk. Nekateri so šli celo v koledar pogledat, če so ti mrki znamenani v njem. Toda prepričali so se, da so vsi koledarji sestavljeni le za nemške in ogrske kraje, nobeden pa ni za Goriške. Naša aprovizacija je sicer hotela preprečiti mrke, dajala je ljudem ovsen riž, češ, kar krepi konja, mora se v večji meri človeka krepiti, ker ima manjši želodec. Ali se jej ni posrečilo. Kljub temu zobljemo oves še dalje, dokler ne postanemo lepega dne centavri.

Organizacija kolonov. Socialnodemokratska stranka skuša organizirati kolone. Shodi se vrše v Ogleju in se je tamkaj že dosegla organizacija za Oglej in bližnjo okolico. Na zadnjem zborovanju se je navajal slučaj, da je neki furlanski veleposestnik dobil za kmetijsko delo 16 volov, vojakov in denarja, na kar je takoj odpustil, kljub določbam kolonskega zakona, vse one kolone, ki mu niso prijali ali je mislil, da so odveč, ne vpoštevajoč okolnosti, da so ti nesrečni koloni delali na posestvu že desetletja.

Gospodarstvo.

Vojno-kreditni zavod za južno vojno okrožje daje proti primerni varnosti bankovna posojila v svrhu zopetne zgradbe ali poprave poslopij, vzdrževanja obrata, izvrševanja poklica, vzdrževanja gospodarenja in poslovanja itd.: hišnim posestnikom, kmetovalcem, trgovcem, obrtnikom, industrijem, podjetjem za promet s tujci (hoteli, penzion, gostilne itd.), občinam in občinskim zavodom, okrajnim bolnišnicam, kreditnim organizacijam, distributivnim in produktivnim združenjem, zdraviliščnim komisijam in priznanim zvezam za pospeševanje tujkega prometa. Na razpolago ima v to svrhu od države 30 milijonov kron. Zato nudi bodisi glede obrestovanja, bodisi glede

vračevanja posojila toliko ugodnosti, kakor jih noben drug zavod nuditi ne more. Vsak, ki je bil na Goriškem, v Istri, Trstu, Dalmaciji, na Kranjskem ali na Koroškem po vojnih dogodkih v svojem premoženju in gospodarstvu, v svojem podjetju in poklicu posredno ali neposredno oškodovan, se lahko z mirno vestjo za posojilo obrne nanj. Prošnje za posojilo je vložiti pisмено ali pa na zapisnik pri tajništvu krajevnih pristojnega cenzorskega kolegija, za Goriško-Grad v Gorici, via Seminario 5, za Trst z okolico in za Istro v Trstu via del Campanile 13, za Kranjsko v Ljubljani, Poljanska cesta 2 in za Koroško v Celovcu, Villacherstrasse 6. Pristojno tajništvo mu bo dalo rado vsa potrebna posojila in mu bo šlo tudi pri sestavi prošnje na roko. Pa tudi ravnateljstvo zavoda, ki je v Celovcu, Villacherstrasse 6, bo prizadelem strankam vedno rade volje postreglo s pojasnili in vso potrebno pomočjo, vsako prošnjo pa, seveda v okviru določil svojih pravil, blagohotno presejalo.

Kam naj se obračajo po vojni prizadeži za podporo? Vojno kreditni zavod, o katerem pišemo na drugem mestu, ne daje posojila za nabavo ali popravo poškodovane ali uničene hišne opreme, osebne opreme, živil, sploh za porabne namene; tudi ne za plačilo davkov, zaostalih obresti, posojil ali za katerekoli spekulativne namene. Za to je dala država namestništvu v Trstu ter deželnim predsedništvom v Celovcu in v Ljubljani na razpolago primerne fonde, iz katerih dobijo poškodovanci premoženju in škodi primerne podpore, katerih ne bo treba vrniti. Z dovoljenjem ministrstva za javna dela in za poljedelstvo presegajo te podpore lahko tudi 10.000 kron. Svetujemo, da se rojaki za te vrste podpore kar najbolj pridno obračajo s prošnjami pri pristojnih deželnih cesarskih oblastnih.

Koliko je vredno premoženje Avstrije. Znani profesor budimpeščanske vseučiliča dr. Fellner je cenil pred vojsko premoženje cele Avstrije sledeče: nepremičnine (brez poslopij) 29 milijard kron, poslopja 15 milijard kron, rudniki 6 milijard kron, prometna sredstva 11 milijard kron, premičnine 26 milijard kron, terjatve napram inozemstvu 5 milijard kron, skupaj 92 milijard kron. Od tega zneska je treba odbiti dolgove Avstrije napram inozemstvu, ki znašajo 75 milijard kron, tako je bilo čisto premoženje cele Avstrije 85 milijard kron vredno. Cenitev se je vršila po cenah, ki so veljale pred vojsko. Ako bi se danes cenilo premoženje cele Avstrije, bi izpadla cenitev višje, ker so cene poskočile. Ker ima Avstrija (brez Ogrske) sedaj približno 75 milijard državnega dolga, smo zapravili že 88% vsega premoženja.

Letošnja žetev v Ameriki kaže še precej dobro. Lansko leto se je pridelalo tam 418 milijonov mernikov ozimne pšenice in 232 milijonov jare pšenice, skupaj 650 milijonov mernikov. Letošnja letina pa se ceni na 557 milijonov, oziroma 334 milijonov, skupaj 891 milijonov mernikov pšenice. Amerika porabi za se okoli 550 milijonov mernikov, tako da ji preostane okroglo 340 milijonov mernikov za eksport. Lansko leto je izvozila Amerika, ker je bila letina mnogo slabša, samo 130 milijonov mernikov, letos pa bode lahko skoraj trikrat več izvozila. Vse to žito je namenjeno za Anglijo, Francijo in Italijo. Ako se prevozi vse to žito, ne bode ententa prihodnje leto izstradala, ako pa potopijo nemški podmorski čolni velik del ameriških žitnih transportov, bo prehranitev ententnih držav ogrožena.

Proti plesnivosti. Na kraje, kjer stvari rade splesniijo, postavi posodo z živim apnom. To naredi zrak suh, čist in odpravi plesnobo.

Kdaj je očistiti sadno drevje? Najboljši čas za čiščenje sadnega drevja je v poznem poletju, ko se je sadje pobralo. Ako čistimo sadje pozimi, ne vemo dobro, katere veje naj se odstranijo in katere naj se puste, na-

dalje, katere veje so suhe ali napol umrle in katere so čvrste in zdrave. Koncem poletja se to lažje spozna. To delo drevesu nič ne škoduje. Rana, ki se napravi v avgustu ali septembru na drevesu, se celo boljše zaraste. Nekatero drevje, kakor je n. pr. oreh, se ne sme niti drugače obrezovati in čistiti, razen poleti. Zato priporočamo našim kmetovalcem, naj gledajo, ko bo kaj več prostega časa, nekoliko okoli svojega sadnega drevja in naj odstranijo na njem vse one veje, ki se krizajo, nadalje one, ki so se posušile ali usihajo in sploh vse, kar je drevesu škodljivo in odveč.

Varnost pred ognjem. Mnogo požarov nastane vsled neprevidnosti; zato ne moremo nikdar dovolj previdno ravnati z ognjem in lučjo, da se ovarujemo nezgode. Skrbna gospodinja hrani užgalice, špirit, petrolej in druge slične stvari na varnem prostoru, kamor ne morejo otroci. Reči, ki se lahko vnamejo, naj niso blizu peči ali ognjišča, tudi ne blizu dimnika pod streho. Ne dopuščaj nikoli, da bi prilival kdo petrolej gorečim svetilkam! Ne čakaj nikdar, da bi pogorelo vse olje, nego snaži svetilke po dnevu. Gospodinja naj ne dopušča hoditi z lučjo v hlev, skedenj ali pod streho, kjer bi lahko nastal ogenj.

Dežnike lahko dolgo ohranimo dobre. Če ravnamo z njimi tako-le: Moker dežnik zaprt, a ne zvit se postavi s kljuko navzdol. Ko se je odkapljaj docela, se še-le sme razpét, da se posuši. Kdor tako ravna, bo ohranil dolgo dobro palico in ogrodje, ki pri napačnem ravnanju rado zarjavi in strohni.

Sedanje cene na Angleškem. Po sporočilih civilnih vjetnikov, ki so se vrnili iz Anglije, stane tam sirovo maslo 7 K 50 v kilogram, meso 2 K 60 v, jajca po 50 vin., moške obleke 170 K, tona premoga pa 32 K. »Arbeiter Zeit.« pravi: Angležem bi bilo vsako nadaljno zvišanje cen strážno, nam se slino cede, ko beremo te številke.

Podražitev zlata. Angleški dobavitelji zlata so stavili svoji vladi zahtevo, da jim zlato dražje plača, kakor sedaj. Pridobivanje zlata se namreč draži od dne, a zlato ima vedno isto ceno. Dasi je to malo čudna zahteva, ker zlato nima cene nego je ono samo cena, vendar je razumljivo, če pomislimo, da so tudi angleški papirji v svoji vrednosti nižji od onih nekaterih nevtralnih držav. Dobavitelji zahtevajo torej samo izplačilo v zlatu ali pa v papirju, ki bo imel isto vrednost, kakor zlato in to bi bili dolarji ali pa holandski denar. Z večih ozirov bo angleška vlada te zahteve najbrže sprejela.

Kruh brez moke. »Berliner Tagblatt« piše: »Speči kruh brez moke se čuje res nekako zagonetno. Vendar se je pa v resnici posrečilo najti način, ki nenavadno olajšuje in izboljšuje peko kruha. Glavna skrivnost leži v tem, da se žito sploh ne zmelje, nego se samo zrna oprostite luščin ter se z valji zmečkajo v testo. To testo je s primesjo vode ali pa brez nje že godno za peč. Tako ostane od vsega prejšnjega dela le dvoje: Zrno in peč.« Tako piše ta list. Čudno se nam le zdi, da v prejšnjih časih nismo čuli o peki, ki bi bila boljša, takrat namreč, ko smo bili razvajeni in smo lahko svobodno poskušali, kar se je komu zljubilo. Vsled samih iznajdb že kmalu ne bodo vedeli, kaj je res dobro.

Novi davek. Na Angleškem mislijo uvesti nov davek za vse stvari, ki niso za vsakdanje življenje neobhodno potrebne. Vse take predmete bodo razdelili v tri dele in sicer: Prvi del bo obsegal vse lepoticje in v drugi del se všteje jed v klubih, hotelih, restavracijah in večje pojedine v privatnih hišah. V tretji oddelek spadajo obleke, oprava, avtomobili itd. Koliko bo dal ta novi davek v enem letu državi denarja, še ni dognano, vendar pa se z ozirom na njegovo obsežnost lahko računa na več milijonov.

Oviran izvoz iz Avstraliije. Radi pomanjkanja ladij je izvoz iz Avstraliije tako skrčen, da so se nakopičile v tamkajšnjih skla-

diščih velikanske množine blaga. Na ladje in izvoz čaka, kakor poroča angleški list »Times« 1.250.000 zabojev volne, 5200 vagonov zmrznjenega mesa in 100 vagonov surovega masla. Razventega leži še v Novi Zelandiji 600.000 zabojev volne in 2000 vagonov sira.

Bolhe se rede v prahu in nesnagi. Zato je najboljša in najzanesljivejša sredstvo proti bolham — čistost. Pometaj, pomivaj, briši, iztepavaj, krtači in zračni temeljito, pa gotovo ne bo v hiši bolh. Dobro sredstvo zoper bolhe je caherlin, ki ga nabrizgaj po tleh in v postelje. Tudi kamilce baje zamore bolhe. Potrgaj jim cvetove, katere natresi v posteljo in po tleh.

Mi smo prepričani, da nasilje Nemcev in Madžarov, ki traja že 1000 let, ne bo prenehalo; edino dobro sredstvo proti temu pritisku je v tem, da se več slabih narodov združi in drug drugega podpira, tako da potem z združenimi močmi prisilijo velike narode k pravičnosti in da morejo tako braniti skupno svojo svobodo, neodvisnost in svoje pravice. Mi torej ne vidimo rešitve nikjer, razven v združenju z drugimi manjšimi narodi, s Srbi, Hrvati, Slovenci, Slovaki, Rusini in Poljaki, ki so menda zdaj po trpkih skušnjah spoznali korist naših načel. K. Havliček.

Zdravstvo.

Solnčarica nastane vsled neposrednega vpliva solnčnih žarkov na našo glavo, in sicer na možgane. Boleti začne glava, pojavi se omotica, tema pred očmi, slabost, bljuvanje, omedlevica. V težkih slučajih zadene nesrečneža smrt. Kogar zadene solnčarica, tega se mora nemudoma spraviti v senco, na glavo mu je devati mrzle obkladke in uvesti je treba umetno dihanje, še predno pride zdravnik. Da se obvarujemo solnčarice, je dobro, če nosimo široke slamnike.

Vročinska kap. Kakor smo povedali, povzročajo solnčarico solnčni žarki. Vročinsko kap povzroča pa prevelika vročina sama. Kap nastane, če se zrak malo giblje, če je torej zelo miren in vlažen. V takih soparnih poletnih dneh izhlapeva telesni znoj le počasi, vsled česar se koža dovolj ne ohlaja. Omeniti je še, da nastane vročinska kap tudi v vročem zraku, če se voda, izhlapevajoča iz telesa v obliki znoja, ne nadomesti s pitno vodo. Kri se vsled tega nekako zgosti. Prva pomoč pri kapi je kakor pri solnčarici, dokler ne pride zdravnik, ki ukrene vse potrebno. Da se obvarujemo vročinske kapi, je dobro, če nosimo ohlapno, svetlo obleko.

Pozor pri kopanju! Profesor dr. Kutvirt opozarja na nevarnost pri kopanju, ako se kopajo ljudje, ki so kdaj trpeli na vnetju ušes, zlasti ako jim je teklo iz sluhovoda. Pri skoku v vodo, zlasti na glavo, se lahko pokvarijo notranji deli ušes, vsled česar se povzroči zopetno gnojenje in tok. Zelo nevarna je morska voda, ker je zelo razdražljiva. Še večja nevarnost preti kopajočemu, če voda vdere v one dele sluhovoda, ki vzmajo človeku zavest, kje se nahaja. Če je še tako dober plavač, pa naj izgubi v vodi čut za to, kje se nahaja, je lahko hipoma vtopljenec. Več slučajev smrti, o katerih se je svoj čas mislilo, da so posledica srčnih krčev v vodi, je bilo bržčas posledica razdraženja živčnih koncev v ušesih. Proti tej nevarnosti se lahko zavarujemo, ako ne potapljammo glave pod vodo, ali pa zamašimo ušesa z vato, ki smo jo nekoliko namočili v olju. Suha vata ne sme biti. V trgovinah se dobijo tudi nalašč za to pokrovke za ušesa. Za silo se tudi lahko zaveže glavo in ušesa z ruto iz nepremočljivega blata.

Prva pomoč pri utopljenih. Če hočemo utopljenca še rešiti življenje, položimo ga na zemljo, odstranimo mu vso obleko, usta in nos mu očistimo peska in blata. Cel život drgnimo s suhimi, gorkimi cunjami. S koncem volne ščegajmo utopljenca nos, da ga pripravimo do kihanja. Najvažnejša stvar pa je, vzbuditi mu zopet dihanje. To se vrši na sledeči način: 1. najprej poklekne nad ponesrečenčovo glavo; 2. potem zgrabim obe njegovi roki nekoliko nad komolcem; 3. roke vzdignem nato enakomerno in počasi preko ponesrečenčeve glave; 4. v tem položaju zadržim roke par sekund; 5. jih spravim zopet nazaj in jih tiščim par sekund trdno na prsni koš; 6. to se ponavlja približno 16krat v minuti. — V srečnih slučajih začne ponesrečenec kmalu sam dihati; z dviganjem rok se izzivlja vdih, s pritiskom na prsi izdih. Če vidimo, da se začneja nesrečnežu zopet kri pravilno pretakati, kar spoznamo po barvi na licu in dihanju, mu ponudimo za okrepčilo skodelico gorkoga vina, čaja ali kake druge močne pijače. — Zelo pametno bi bilo, da bi čitatelji takoj ko to prečitajo, poskusili, kako se ima ravnati,

če se hoče umetno vzbuditi dihanje. Če pride nesreča, se potem lahko takoj pomaga.

Umetno dihanje, kakor se mora pri utopljenih uvesti, je treba provzročiti tudi še pri vseh sledečih slučajih: če koga zasuje, če vanj udari strela, električen tok, ali če ga zadene kap ali solnčarica. Iz tega je razvidno, kako važno je, če zna vsaj v vsaki vasi en človek izzvati umetno dihanje, ker se da na ta način marsikomu rešiti življenje.

Strele zadene večkrat na polju delavce. To se dogaja, če iščejo zavetja pod drevesom. Tudi sicer ob poletnem času večkrat udari strela v ljudi. Ti nesrečniki so navadno le na videz mrtvi. Poskusi obujenja k življenju so mnogokrat uspešni. Posamezne vrste dreves so kaj različne glede nevarnosti strele. Tako je na primer najmanj nevarna bukev, hrast najbolj, med tema krajnikoma so druge vrste dreves. Pri nevihtah ostanimo vsaj 5—6 korakov proč od najdaljših drevesnih vej. Ogibajmo se tudi bregov voda in vrhov gričkov. Počakajmo raje kar na prostem, da se nevihta poleže, če ni drugega zavetišča. V kogar je udarila strela, pomagajmo mu v prvi sili s tem, da mu izzovemo, kakor že povedano, umetno dihanje.

V vročem letnem času se sliši ponekod pri kmetovalcih mnogo tožbe nad bolečinami v prebavih, v želodcu in črevesih. Te bolečine, ki so nemalokrat precej resnega značaja, povzroča neizmerno pitje mrzle vode med napornim, znoj povzročujočim delom, kakor tudi v uživanju nezrelega sadja.

Kako naj uživamo vodo? Človeško telo je zelo potrebno vode in človek naj jo uživa, kadarkoli začuti žejo. Mrzličavim je treba vsekakor zelo veliko vode. Pri visoki vročini v poletnem času lahko nastopi solnčarica, ako telo ne dobi dovolj vode. Sicer pa so za uživanje le zmerne množine vode prikladne. Večje množine mrzle vode težko prebavimo, želodec se preveč napenja, njegovi notranji deli pa preveč ohladi. Pri človeku, ki iz navade pije preveč vode ali piva, premočno trpe ledice, srce in žile, zaradi česar rade obole. — Pol ure pred obedom zaužiti kozarec vode jako ugodno vpliva na prebavo želodca. Šele eno ali dve uri po kosilu je zdravo zopet vzeti vase nekaj več vode.

Bojuj se proti muham, kajti te raznašajo na svojih nogah milijone zarodkov bolezni.

Proti kačjemu piku. Najuspešnejše sredstvo proti kačjemu piku je klorovo apno, ki hipoma uniči kačji strup. Seveda zaleže to sredstvo le, če se takoj rabi in ne čaka, da se strup razlije že po vsem životu. Kogar je pčila strupena kača, ta naj si takoj obveže dotični ud nad rano z jermenom, žepnim robcem ali kako slično stvarjo. Nato se mora vbrizgati klorovo apno v rano. Z natančnim navodilom opremljeno sredstvo se lahko naroči v vsaki lekarni.

Politični pregled.

Razmerje med Špansko in Nemčijo se poostruje. V kratkem se sestane španski kronski svet, ki mu bo predsedoval sam kralj. Razpravljal bo o sporu med obema državama. — Cesar Karl se je z vsemi silami zavzel za skorajšnjo obnovitev Galicije. — 8. septembra bi se morala vršiti v Upsali na Švedskem mednarodna verska konferenca. Ker so zavezniške države svojim podanikom odrekale potne liste, je bilo zborovanje onemogočeno. — Baje je bil kmalu po ustrelitvi ruskega carja umorjen tudi carjevič od boljševikov. — V Italiji je prišlo zaradi jugoslovanske države do ministrskega spora, ki ga je moral končno rešiti ministrski svet. Kralj je sprejel predsednika jugoslovanskega odbora, dr. Trumbića, ter baje ublažil sporne točke. — Na deželnem zborovanju jugoslovanske socialno-demokratske stranke na Spodnjem Štajerskem je delavstvo sprejelo resolucijo, s katero zahteva združenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v lastni demokratski državi. — Na Ogrskem so zopet pričeli s političnimi preganjanji Čehov. Aretiran je bil vodja ogrskih Slovkov, dr. Štrobar. — Na Hrvatskem hočejo odstraniti Madžari dosedanjega bana Mihalovića. Koalicija se je izrekla, da bo stala ob banovi strani, da v slučaju negove odstranitve izsili ostro krizo. — Napovedan shod poslanca Vrstovška pri Sv. Frančišku v Savinjski dolini je bil prepovedan. Kljub temu so ta dan manifestirale množice iz Savinjske doline za Jugoslavijo. — Mandati državnoborskih poslancev bodo vnovič podaljšani. — Čeho-Slovaki so ustanovili v Sibiriji novo vladu, ki se imenuje Centralna vlada sibirske republike. — V kratkem se sestanejo y nadalje-

vanje ljubljanskih posvetovanj jugoslovanski, češki in poljski narodni zastopniki v Krakovu. — Zastopniki Ukrajinske zveze zahtevajo, da se Galicijo razdeli, da se osnuje ukrajinska kronovina in da naj se obnove od vojne razdejane ukrajinske naselbine na državne stroške. — Pojavili so se znaki novega spora med Nemčijo in Norveško zaradi norveških ladij od Nemčije potopljenih. Zadeva bo v kratkem natančno preiskana. — Odeška mirovna zveza je poslala mirovnemu uradu v Bernu v Švici poziv, naj se skliče mirovna konferenca. Dokler tega vojujoče se države same ne bodo hotele, so taki nameni zelo dvomljivega uspeha. — Koroški Nemci pozivljajo svoje zastopnike, naj bodo kladivo, ki naj stre slovanske težnje. Pravijo, da je to edina rešitev za bodočnost. — Hrvaška seljačka stranka se je na svojem shodu v Zagrebu odločila za predlog svojega vodje poslanca Radića, da se sprejme stališče narodne samoodločbe in se dela z vsemi močmi za ujedinjenje Jugoslovancov. — Naš Narodni Svet je imel 29. t. m. svojo prvo sejo. — Večji del poljskih listov v Nemčiji se zadnje čase obširno bavi z Jugoslovani in njihovimi razmerami. — Predsednik jugoslovanskega kluba, dr. Korošec je bil 1. t. m. poklican k ministrskemu predsedniku baronu Hussareku. Ministrski predsednik je sploh pričel pogajanja z načelniki strank. — Dr. Stanislav Glomblinski se je v posebnem pismu zahvalil za prisrčnost, s katero je bil v Ljubljani sprejet. — V Zagrebu se je sestala poljska, češka in jugoslovanska omladina in se izjavila za tesno, bratsko skupno delo vseh treh narodov. — V Petrogradu je bil pri atentatu nevarno ranjen vojni komisar Ljennin. Ljudski komisar za notranje zadeve Usickij je bil ubit. — V Pulju bodo otvorili nemško ljudsko šolo na deželne stroške. — Nemška »Domovin. stranka« razširja svojo propagando za nadaljevanje vojne po šolah med otroci z raznimi listi in oklici. — Poljski narodni svet v New-Jorku je bil razpuščen, češ da so njegovi voditelji Nemcem prijazni. — Nemški državni tajnik za zunanje zadeve von Hintze je došel na Dunaj, kjer se vrši nadaljevanje konferenc, ki so se pričele v nemškem glavnem stanu. Ni nobenega dvoma, da se ob tej priliki prav resno razpravlja tudi o miru.

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Do včeraj ni bilo sporočenih z bojišča nikakih večjih bojnih dogodkov. Sinočno poročilo pa naznaja, da so naše čete nenadno iztrgale sovražniku sredi ledenikov pri Tonalu višine Punta di San Matteo, 3692 m, Mantello, 3326 metrov in neki ledeniški vrh 3502 m visok. Poroča se o velikih zračnih bojih zadnje dni ob Piavi. Tako je dne 1. t. m. 7 velikih italijanskih zrakoplovov in 25 letal skupno hotelo napasti letališča naših letalcev ob Piavi, pa so bili pregnani. Zadnje dni se trudijo Italijani tudi mnogo z ofenzivo na Jadranu s svojo mornarico in letali, ali vedno brez uspešno, kakor naznanjajo uradna poročila.

Na francoskih tleh se je ofenziva angleških in francoskih čet tudi pretekli teden močno razširila. Sedaj sega od Flandrske do Aisne. Na severnem delu fronte so Angleži napredovali v kotu nasproti Lillu, južno od Ypresa, kjer so zavzeli strateško važno gorsko skupino Kemmel ter prodrli ob reki Lys proti vzhodu. Tudi ob kanalu La Bassee so napredovali za več kilometrov. Vso svojo silo pa so ententne čete zastavile na cesti iz Arrasa v Cambrai, kjer so prodrli Angleži pretekli teden že skoraj do črt, iz katerih so se bili morali umakniti pred veliko nemško ofenzivo. Pri Arleuxu so to črto celo že prekoračili. Cambraju se približujejo s severozapada, zapada in jugozapada. Po padcu strateško važne točke Bapaume so Angleži in Francozi napredovali proti Peronnu, zavzeli ta kraj ob kanalu

Somme, prodrli preko Nesla ob železnici v Ham ter se polastili tudi mesta Noyon ob Oisi. V silno težkih bojih so prekoračili francoske čete levi dotok Oise, Ailette ter se ustavile na desnem bregu reke nasproti Coucy le Chateau. Neposredno severno od Soissons so napredovali Francozi pri Bucyju. Nekaj časa so bili nemški vojni poročevalci mnenja, da bo tak rek in kanalov onemogočil najhujšemu sovražnemu orožju, tankom, napredovanje, toda tanki so premagali tudi te ovire. Računati je, da bodo morali Nemci svojo fronto še nadalje umakniti, kar razni nemški oficijalni vojni poročevalci tudi že napovedujejo. Umikanje je doseglo na nekaterih točkah fronte Arras - Soissons, ki je bila pred pričetkom angleško - francoske ofenzive nad 150 km dolga, globino kakih 30 km. Na severu, ob Lysi, pa ententne čete niso prodrle delj, kakor kakih 8 km. Fronta od Arrasa do Soissons se je vsled umikanja ententnih čet skrčila za kakih 30 do 40 km. O umikanju samem pišejo iz nemškega glavnega stana, da prvotne nemške črte niso bile primerne za obrambo in da vsled tega za obrambo tudi niso bile zadostno pripravljene. Nemško armadno vodstvo je spoznalo sovražni namen, napasti nemško fronto na dveh krilih, vsled česar je rajši samo izvršilo skrajšanje fronte ne samo na črti Arras - Soissons, marveč tudi na severnem delu fronte južno od Ypresa.

Tedenski pregled.

Zmes. Kmečka posojilnica in hranilnica v Doberdolu naznanja svojim članom, da je potom »Goriške zveze gospodarskih zadrug in društev« njeno delovanje zopet v polnem teku. — Prošnje za oprostitev od črnovojniške službe, ali za podaljšanje oprostitve, ali čakalno dovoljenje, je treba kolikovati s kolkom 2 K za vsako polo. — Nemški listi, predvsem oni iz malih mest na naših tleh (Maribor) divjajo z vso silo proti škofu Jegliču, ker podpira stremljenje po narodni svobodi. Pravijo, da je treba poslati k nam par nemških polkov, da stvorijo red. — Iz Maribora poročajo, da zopet nebroj ljudi, plačanih menda od policije, prisluškuje pogovorom v javnih prostorih in na cestah. — Navadna pisma, dopisnice in darila se odslej lahko pošiljajo avstro - ogrskim vjetnikom na Ruskem potom Nemčije. — Deželni odbor je proti glasu dr. Trillerja sklenil razpustiti občinska zastopa Brusnice in Kropa, češ, da sta ti dve občini najbolj odločno zavrnila znano resolucijo deželnega odbora glede Trumbičevih letakov. — Slovenski fantje gorskega polka št. 2. so nabrali v Ennsu v veselju nad lepó uspelimi slovanskimi dnevi v Ljubljani 200 K za »Glasbeno Matico«. — Zadruga krojačev naznaja, da se dobi v Gosposki ulici št. 5. pavola. — Kovaški mojster Anton Šusteršič je našel v gozdu pri Turjaku italijanski privezni zrakoplov, ki ga je veter zanesel s fronte. — Mnogobrojna ljudska predavanja o vseh možnih predmetih se vrše v varaždinski okolici. — V Ribnici, Brezno na Štajerskem je pričela griza razsajati kot kuga. — Goriški kolodvor je dobil samo nemško ime. — V Ljubljani se je vršil shod učiteljev in učiteljic o gmotnem položaju njih stanu. — Absolvirani pravnik in hišni posestnik Franc Steinbauer v Kranju je zapustil 10.000 K »Planinskemu društvu«. — Ptujski magistrat kupuje iz Hrvaškega vtihotapljeni fižol in zasluži s tem baje po 15.000 K pri vagonu. — Nadporočnik Smolek je v Ptuj v pijanosti zaklal gostilničarja Emeršiča v čeljust in vrat, ko ga je prej opsoval z jugoslovanskim izdajalcem. — Poveljnik srbskih čet, Petrovič je umrl na Krfu. — Vojno ministristvo ustanovi v Opatiji bolnico za obolele na malariji. — 21. in 22. septembra se vrši v Ljubljani narodni blagdan za uboge, gladne otroke. — Baje čakajo na Nizozemskem 3 vagoni cigaret in en vagon smodk, da jih

peljejo v osrednje države. — Na Češkem goje nedeljske šole za matere o vzgoji otrok. Šole so se dosedaj bogato obnesle in so jih pričeli ustanavljati tudi Nemci. — V municijski tovarni v Bolevcu na Češkem je zmanjkalo zadnje čase 60.000 ročnih granat. Nemški listi širijo vesti, da se Čehi oborožujejo in so dobili tudi tiste granate v svoje roke. — Z Dunaja poročajo, da so pokupili madžarski agentje v Opatiji in okolici za 52 milijonov zemljišč. — Letos pozimi se bo izdajalo manj petroleja, kakor lansko leto.

Politične in tedenske vesti.

Za pravico in bratstvo! Predsednik Češkega svaza, poslanec Staněk, je izrekel ob priliki ustanovitve Narodnega sveta v Ljubljani, pomembne besede: »Nemci so prišli med nas, med tujce in k vsem narodom s silo, z ošabno smernico: Nemčija nad vse! Mi Slovani pa prihajamo drugače. V času, ko se odloča o našem življenju, prinašamo naše slovansko bratstvo med svet.« In baš v tem je obsežen veliki pomen Slovanstva za celo človeštvo. Kjer se je prej govorilo samo o kupčiji in računalu z zemljo, kakor da je samo last oblastnikov, povsod tam je bilo o nas Slovanih vedno le malo govora. Danes pa, ko se že peto leto preliva kri po bojiščih, stopamo v ospredje in vsi prinašamo s seboj pravico in bratstvo. V vseh stoletjih sužnosti smo se vede ali nevede pripravljali na ta čas, ko bodo vsi tako izmučeni od krivice, kakor smo bili mi skozi stoletja izmučeni in bodo torej vsi tako globoko občutili bratstvo človeka, kakor smo se ga mi učili čutiti. Zato so naši narodi danes zreli, ker je prišel pravzaprav njihov čas. Nemci so že večkrat premišljali o tem, da mora priti enkrat doba, ko bodo morali tudi Slovani biti sprejeti v krog ostalih narodov kot enakovredni. A morda se niso nadejali, da bo to baš sedaj, ko morajo, če so pošteni, priznati, da ne prinašajo krvi in ne sovražstva, nego pravico, golo človeško pravico. Kaj ni zato bodočnost njihova?

— Tržaško vprašanje in socijalna demokracija. V kratkem se prično razgovori med italijansko in jugoslovansko socijalno demokracijo v Trstu glede vprašanja, kakšno naj bo razmerje tega važnega obmorskega mesta do italijanskega in jugoslovanskega naroda. Iz socijalnodemokratskega časopisja se da sklepati, da se hočejo socialisti obeh narodnosti v Trstu izreči za to, da postane Trst samostojno in neodvisno mesto, v katerem naj bi si avtonomno delila politične, prosvetne in gospodarske pravice oba prizadeta naroda na podlagi najbolj demokratične ustave. Potem takem bi Trst ne pripadel bodoči Jugoslaviji, a obenem bi se pa že v kali zamorile sanje, da bi Trst kedaj mogel priti pod Italijo. S tako rešitvijo bi bili bržčas tudi zastopniki nemškega naroda zadovoljni, ker je nemški socijalni demokrat Renner svoj čas v državnem zboru zahteval, da mora postati Trst samosvoje mesto, do katerega imajo svoboden dohod vsi narodi naše države. Ako je popolnoma zajamčena enakopravnost, enakoveljavnost in svoboda življenja našega naroda v Trstu v isti meri kot italijanskega, se nam zdi taka rešitev mogoča. Brezdvomno bi bila v največjo korist tržaškega prebivalstva samega, vse kar spada pod zaledje Trsta bi se pa še naprej moglo neovirano posluževati vseh gospodarskih dobrot, ki jih nudi svetovno znamenito pristanišče.

Tako se spoznavamo. V najbližji preteklosti se je v poljskih listih še malo ali skoro nič bralo o nas in naših zadevah, dočim se danes obratno skoro vse časopisje bavi z našimi vprašanji. Poljska javnost spoznava vedno temeljiteje jugoslovanski narod in njegov boj za svobodo, kar je najboljša pot do tesnega, medsebojnega zblizanja. Zidovi, ki so nas prej ločili, padajo, ker so bili skoro vsi le umetno zgrajena slepila naših skupnih nasprotnikov. Tujec nas je razdvajal, da nas je nesložne in odtujene med seboj mogel vladati in izkoriščati zase. Važen čas piše zgodovina časa in — hvala bogu — mi se dra-

mimo. Želeli bi še, da bi tudi zlasti naše dnevno časopisje objavljalo splošno razumljive in točne podatke o Čehih in Poljaki. Naj pri nas vsakdo spozna narode, s katerimi smo sklenili zvezo za skupen boj. Čim globlje bo medsebojno poznavanje in čim večje bo zanimanje za razne pojave na političnem, gospodarskem in kulturnem polju, tem bolj se bo utrjevala zavest skupnosti, ljubezen in moč.

— **Protiustavna odredba ministra za prehrano.** Na drugem mestu prinašamo ukaz prehranjevalnega ministra dr. Paula, ki sega zelo globoko v življenje in obstanek, zlasti pomanjkanje trpečega ljudstva. Minister zankazuje oblastnjem, političnim in sodnijskim, da kaznujejo vsakogar, ki bo prodajal ali nakupoval živila, z najvišjimi kaznimi, ki so določene v postavi. Minister ima sicer pravico izdati tak ukaz za politično oblastnijo, nikakor pa ne za sodnike. V smislu ustavnih državljanjskih zakonov je sodnik v odmeri kazni za prestopke popolnoma neodvisen od ministrstva in zakon izrečno prepoveduje ministrstvu, da na katerikoli način vpliva na sodnika. Minister dr. Paul pa hoče z navedeno odredbo ukazovati sodnikom, da morajo naložiti za vsak prestopok najvišjo kazen, ki je dopuščena po postavi. Njegova odredba je protipostavna in protiustavna. Pozivljamo poslance, da pouče prehranjevalnega ministra o njegovih pravicah in dolžnostih ter zahtevajo, da nemudoma preklic izdani ukaz.

— **Jugoslovani in novi davki.** Jugoslovanski klub, ki je imel sredi preteklega meseca svojo sejo v Ljubljani, je že zavzel stališče napram novim davkom, ki jih terjata vlada v jesenskem zasedanju od državnih poslancev. Soglasno je bilo sprejeto mnenje, da nimajo Jugoslovani niti najmanjšega povoda dovoljevati vladi novih davkov. Bilo bi zares čudno, da se izpostavlja za vladne koristi narod, proti kateremu vporablja današnja vlada in njen sistem vsa državna sredstva. Jugoslovani bodo torej glasovali proti vsem novim davkom. Dr. Šusteršič in Jaklič, ki zobjeta iz vladnih jasl, bosta seveda glasovala za nove davke.

— **Samega veleizdajstva** so polni še vedno listi naših nemških sosedov, namreč veleizdajstva češkega in pa jugoslovanskega. Enkrat kričijo radi češkega, drugič radi jugoslovanskega izdajstva, kakor jim pač kaže. Koroški krščanski list »Kärntner Tagblatt« piše tako, kakor da je smrti vsakega koroškega fanta kriv kak češki veleizdajalec. In glejte! Slovenski listi doslej še niso obsodili tega veleizdajstva. Tako meni spoštovani »Kärntner Tagblatt«. Kaj ne kričijo dovolj že Nemci vseh barv po Avstriji? Oni, ki so »državo vzdržujoč element« v monarhiji, se derejo na vse grlo, sedaj hočejo, da bi se drli z njimi vred še Slovenci. Čemu pa?

Ako bi kričali z Nemci, bi klicali sami naše narodno smrt. Slovenci pa hočemo živeti in nič več ne bo prilike, da bi nam nemški tujec odtujeval naše otroke in z njimi polnil bojevnikov za nemštvo. Ali ste razumeli, krščanski gospodje pri »Kärntner Tagblattu«?

— **Ceho - Slovaki rešili Pariz?** »Journal de Geneve« piše: Ceho - Slovaki so v bitki pri Amiensu drugič rešili Pariz. V času, ko je vse omahovalo, so stali Ceho - Slovaki, ki se bore v francoski armadi, čvrsto kakor častna straža. Padlo je 100.000 Nemcev, Ceho - Slovaki so imeli 40.000 mrtvih in 80.000 ranjenih. Po bitki je vzel vrhovni poveljnik Foch svoj največji red s svojih prsi in ga pripel na prsi poveljniku Ceho - Slovakov dr. Kadeřabku. Nato so defilirale francoske in angleške čete pred Ceho - Slovaki. — Tako francoski list. Kje so se vzele čeho - slovaške čete v takem številu seveda ne pove nihče.

— **Dober nauk za Nemce.** Kakor smo poročali, so nemški alpski socialni demokrati priznali pravico samoodločbe vsem avstrij-

skim narodom. Seveda so s tem izzvali veliki vihar med lastnimi rojaki in v odgovor so sklenili nemški narodnjaki, da ne morejo trpeti nobene spremembe v državi in da bi vsaka narodna pravica škodila avstrijskim Nemcem. Socialno - demokrati list »Arbeiterwille« jim dobro odgovarja: »Vedno ste kričali, da je treba vzdržati do konca in samo vzdržati. Toda sedaj je prišel čas, ko boste morali te stvari do konca razmisliti, če nečete, da polonete v lastnem gnoju.« Isti list svari vso to vročkrvno gospodo, naj pomisli, da se bo če treba tudi nemško delavstvo borilo proti njihovi širokoustnosti, ker neče odnesti v bodočnost madeža tiranov.

— **Italija se boji Amerike.** V zadnjem času je nastala v Italiji prava borba po časopisja glede italijanskih zahtev in jugoslovanske države. Kakor je znano, sta bili vzrok teh prerekanj mnenje Orlanda in Sonina. Prvi je namreč privolil, da Italija odneha od svojih zahtev po zemlji, kjer prebiva jugoslovanski narod, dočim je Sonino vzdrževal hrepenenje po Dalmaciji in drugih naših pokrajinah. Sedaj poročajo, da je Italija v okrožju zavezniških držav doživela težek politični poraz s Soninovimi zahtevami, ker jih ni hotela pripoznati Amerika. Ta neče dopustiti, da bi sploh katere država imela po vojni prednost v Evropi, zato tudi ne dovoli, da bi se Italija povečala s tujo posestjo. Vsi večji italijanski listi pišejo, da je treba urediti politiko, ki bo ugajala tudi Ameriki, ker ima ta država danes izid vojne v rokah. »Če se ne bomo ravnali po ameriških navodilih in volji, ne dobimo Italijani sploh nobene ameriške pomoči na svoje bojišče in to bilo usodno za nas,« tako pišejo listi.

— **Ljubljanski Nemci in Jugoslavija.** Kakor se čuje, se je vršil pred kratkim v ljubljanski kazini shod Nemcev, na katerem se je podrobneje razpravljalo tudi o jugoslovanskem vprašanju. Zborovanje je napravilo na udeležence najslabši vtis in ljudje so se baje vračali s tega shoda, kakor od pogreba. Podrobnosti o poteku tega slavlja nam niso znane, le to vemo, da je shodarjem glavni govornik končno dejal: »Meine Herren, packen wir zusammen.« (Gospoda moja, pospravimo svoja sila in kopita.) Kaj je priznani nemški voditelj s temi besedami mislil, nam ni znano, res pa je, da so začeli ljubljanski Nemci zadnji čas resnejše zavzemati stališče napram Jugoslaviji, kakor preje. Nemškega hišnega posestnika v Ljubljani kmalu nobenega več ne bo. Sedaj je prodal hišo tudi znani ravnatelj trgovske šole Artur Mahr, ki je bil v ljubljanski nemški fronti na skrajnem levem krilu. Zelo potrpi so nemški uradniki. Nekdo je pred dnevi vprašal: »Was werden wir nun, arme Deutsche tun.« (Kaj bomo sedaj ubogi Nemci počeli.) Čudna se nam zdi ta potrptost Nemcev in naravnost nerazumljiva nam je. V Jugoslaviji bodo vendar narodnostno manjšine zavarovane in ljubljanski Nemci bodo v njej uživali iste pravice kot jugoslovanske manjšine na Zgornjem Štajerskem, na Dunaju in po drugih nemških krajih. Predprave pri nas seveda ne bo imel nihče. Sicer pa odkrito povedano: Nam je iz več ozirov prav žal, da odhajajo Nemci iz naših krajev. Veliko ljude bi nam bilo, da se z njimi v Jugoslaviji še vidimo.

— **Dijaško podporno društvo »Domovina«** v Ljubljani bo otvorilo tudi letos dijaško kuhinjo in dajalo revnim in pridnim srednješolcem opolodnjo in večerno hrano. Oni dijači, ki bi bili radi sprejeti v dijaško kuhinjo »Domovine«, naj pošljejo svoje prošnje vsaj do 12. septembra priporočeno na dijaško podporno društvo »Domovina« v Ljubljani, oziroma na društvenega tajnika prof. Frana Jerana, Rimska cesta št. 10/II. — Od 11. septembra dalje sprejema prošnje osebno tudi društveni blaginjak prof. Josip Breznik, Gledališka ulica št. 10. I. nadstropje. — Vsaka prošnja mora biti opremljena z ubožnim pričevalom, iz katerega so natančno razvidne družinske in premoženjske razmere staršev, in z zad-

njim solskim pričevalom. Vse prošnje bodo skupno rešene dne 16. septembra.

— **Strog ukaz ministra za prehrano.** V kratkem bodo po vseh občinah nabiti posebni lepaki, na katerih ukazuje avstrijski minister za prehrano najstrožje kaznovanje vseh, ki bi prodajali ali kupovali od države zasežena živila, zlasti moko in žito. Vsakdo bo kaznovan z zaporom v najvišji izmeri, razven tega pa še z najvišjo denarno globo. Razventega se bo brez odškodnine zaplenilo vse prodano blago. Ukaz je naperjen zlasti proti prekupcem, a se ne obrača nič manj trdo tudi proti zasebnikom. Z njim je prepovedano kupovati in prodajati tudi najmanjše množine živil, pa naj se iste prenašajo v nahrbtnjkih, košarah, kovčegih, ali drugih pripravah.

— **Zvišanje poštne pristojbine.** Od 1. septembra 1918 naprej se zvišajo razne poštne pristojbine. 1. Pisma: Za pismo do 20 gramov se bo plačalo 20 vin, za vsakih nadaljnjih 20 gramov 5 vin, poviška. Pisma so dovoljena začasno samo do 250 gramov. 2. Poštne dopisnice: Za navadno 10 vin, za dvojno 20 vin. 3. Zalepke: 20 vin. 4. Piskovine: V prometu z Nemčijo, Ogrsko, Bosno - Hercegovino do 50 gramov 5 vin, do 100 gramov 11 vin, za vsakih nadaljnjih 50 gramov 3 vin, več. V inozemskem prometu ni nobene izpremembe. 5. Vrednostna pisma (zaprtá) razven pristojbine (za težo), kakor pri priporočenih pismih za vsakih 300 kron 10 v. vrednostne pristojbine. 6. Poštne nakaznice: Do 50 kron 25 vin, za vsakih nadaljnjih 50 K 5 vin, več. 7. Zavitki (se morajo v bodoče frankirati predajati): do 5 kg 1 K, do 10 kg 2 K 20 vin, do 15 kg 3 K 20 vin, do 20 kg 4 K 20 vin. Za razsežne zavitke do 5 kg 1 K 40 vin, do 10 kg 3 K 20 vin, do 15 kg 4 K 70 vin, do 20 kg 6 K 20 vin; za zavitek z označbo vrednosti se plača vrednostna pristojbina 10 vin, za vsakih 300 K navedene vrednosti. 8. Nujno dostavljajoče: Nujnostna dostavljajoča v ožjem nujnostnem dostavljalnem okraju znaša 1 K za vsak zavitek in 60 vin, za vsako drugo pošiljko; v daljnem nujnostnem dostavljalnem okraju 2 K brez razlike. Prebivalstvo se opozarja na ta zvišanja s pripombo, da se tudi tokrat ne določa nobena prehodna doba, tekom katere bi se morebiti za nezadostno frankirane pošiljke pobirala samo navadna manjkajoča poština.

† **Fran Podkrajski — Harambaša.** Preteklo soboto je umrl v Ljubljani Fran Podkrajski, revident južne železnice v pokoju, ki je bil znan po svojih splih tudi pod imenom Harambaša. Kot uradnik je služboval v Nabrežini, na Savi pri Ljubljani, v Rajhenburgu in v Ljubljani. Nekaj časa je bil tajnik »Slovenske Matice« ter priden kakor čebelnica pri agitaciji za Družbo sv. Cirila in Metoda. Že leta 1874 je začel slovstveno delovati v »Besedniku«, pozneje je pa pisal v »Zoro«, »Narodno biblioteko«, »Ljubljanski Zvon«, »Slovana«, »Carniole« in »Slovenski Narod«. Podkrajski je bil kremitelj značaj, njegova narodnost pa kakor iz jekla. Prav privoščil bi mu srečo, ki bi jo užival, ako bi videl narod združen v Jugoslaviji. Slava njegovemu spominu!

— **Pozdrav od fantov in moč 17.** pešpolka je prinesel te dni iz fronte polkovni župnik Škerjanc. Pravi, da so naši ljudje od junija meseca že neprenehoma v ognju in v velikem trpljenju. Le časopisi z novicami iz drage domovine so jim lajšali in krajšali težave. Toda tudi to vez so raztrgali in čutijo se sedaj zapuščene in pozabljene. Župnik je prišel v Ljubljano, da nabere zabavnih in poučnih knjig, ki jih sam ponese med junake.

— **Kje je Primoža Trubarja pravi rojstni dom?** V vasi Rašica na Dolenjskem je bil rojen slovenski reformator Primož Trubar, in sicer — kot je veljalo do sedaj — v hiši št. 8 nad cerkvijo te vasi. Naši znanstveniki so pa sedaj dognali, da je pravzaprav rojstna hiša Trubarjeva takozvani Tomkova mlin ob cesti v vasi Rašici, kjer se nahaja danes tudi še žaga.

— **Gledališko društvo in Jesenicah.** Ker se namerava letošnje zimo otvoriti redna sezija, kakor v mirnih časih, se je vršil v soboto na Savi sestanek igralcev. Kdor hoče torej v prihodnji seziji sodelovati in se sestanka ni udeležil, a je pripravljen sodelovati pri društvenih prireditvah, naj se prijavi pri društvenem odborniku E. Schiffrerju, učitelju na Jesenicah. Nabimo k sodelovanju vsakega, ki ima veselje do stvari ter upamo, da nam ostanejo zveste vse dosedanje moči in da se prikladi tudi krepak naraščaj. Ako pogledamo narode, ki so mnogo kulturnejši od nas, vidimo, s kakšno ljubeznijo goje dramatiko. Učimo se od njih in v vsakem oziru podpirajmo kulturna podjetja!

— **Sv. Lenart v Slov. goricah.** V nedeljo, dne 8. septembra 1918 priredi v tukajšnjih posojilniških prostorih mariborsko »Dramatično društvo« veliko narodno veselico. Začetek ob 3. popoldne, vstopnina 2 K. Kako potrebna je ta med vojno prva velika družabna prireditev, kaže veličansko zanimanje, ki je zavladalo po vseh Slovenskih goricah zanjo. Od blizu in daleč bodo prišli ta dan vsi tisti, ki jim je manjkala toliko let pristna slovenska pesem.

Tatvine in vlomi. Nek natakarič v St. Petru na Krasu je izginilo 612 kron. — Milnarici

Mariji Kalinškovi sta bila ukradeni dva mernika pšenice. — Franu Cvetiču v Mali Pristavi je bila ukradena krava, vredna 6000 kron. — V Dravljah je bilo pretekli teden ukradenega več perila. — Na Pragerskem je bilo soprogi nekega železniškega uradnika ukradenih draguljev za 6000 kron. — V Obločicah, občina Stari trg, je bil ukraden 50 kg težak prašič.

Umrli so: Franc Zdešar v Vidnu, doma iz Ljubljane, 19 let star. — Marija Modričan, rojena Zagorjan, vdova majorja. — Franc Steinbauer v Kranju, 31 let star. — Ana Radenović v Hočah, 95 let stara. — Ivan Zapečnik, župan v Ribnici na Pohorju. — Leopold Petras, 92 let star v Ljubljani. — Uršula Triglav v Logatcu. — Mici Stepec 15 let v Višnji gori. — Klementina Pavser, rojena Arko v Ribnici. — Fran Podkrajšek v Ljubljani.

Zagorske novice.

— **Uboj v Zagorju ob Savi.** Dne 31. avgusta je šel 73letni Vinko Kimovic proti Toplici. Nasproti Mrakovih hiši je našel na sredi ceste ležati predpasnik; pobere ga, hoteč ga obesiti na bližnji plot. Nato pristopi k njemu Flisek ter mu iztrga palico in udari preko senca Kimovega. Šel je še par sto metrov dalje, nato leže in izdihne. Z druge strani se zatruje, da ga je Flisek samo z roko udaril in da se je pri padcu smrtno poškodoval. Katera trditve odgovarja resnici, bo pokazala sodna preiskava.

— **Pojasnilo o moji poravnavi s Čobalom.** Od več strani se mi je zamerilo, da sem se poravnal z g. Čobalom. Pravilo se mi je, da so celo »Čobalovi pristaši« raznašali različne govorice o tej stvari. Edino kar je res, je to, da sem bil za spravo iz naslednjih razlogov: 1. Maja meseca je stopil g. Čobal v Trbovljah na govorniško tribuno in se tam javno izrekel: »Če bo potreba, bo tudi delavstvo stopilo na cesto in si izvojevalo Jugoslavijo.« 2. Glasilo jugoslovanske socialno-demokratske stranke »Naprej« je izpremenilo svojo taktiko in se naravnost zavzema za Jugoslavijo. 3. Izjava načelnika socialno - demokratske stranke, podana po zastopnikih v N. S., češ, da hočejo v njem sodelovati. To troje me je napotilo, da sem se poravnal. Izjava, katero smo podpisali, mislim, da bo celokupnemu delovanju za našo bodočo Jugoslavijo, več koristila, kakor pa izjava, ki bi ustregla le moji osebi. Da s tem nisem zagrešil ničesar, sem popolnoma uverjen, kajti danes so resni časi in v teh časih se z mirno vestjo lahko živimo. Lokalni spori in ošabne koristi celokupnosti našega jugoslovanskega naroda. Če pa bo kdo slišal govoriti žaljive besede o spravi, naj mi sporoči. — Ivan Taufer.

Vesti iz Koroške.

— **Vojna škoda na Koroškem** — kako jo popravljajo? V štev. 25. smo poročali o vojni škodi v Kanalski dolini na Koroškem. Velika je in žalostna. A žalostneje je, kako jo zdaj avstrijski birokratizem popravlja. Nastavil je posebnega inženjerja za prenojo kanalske doline, ki je pridelen okrajnemu glavarstvu v Beljaku. A kake pripomočke mu je dal avstrijski birokratizem za obnovo cele uničene doline? Prvič seveda dobro plačo. In kaj še? Dva zaboja — žrebljev! Druga nič! Nekoliko papirja še navrh! Bilo bi čudno, če bi pri nas — drugače se zgodilo!

— **Strašna toča** je v Smarjeti pri Telenbergu, v Dobrlivasi in Črni, ter v Kapli, Kožentavri in Goričah v Rožu na Koroškem uničila vse poljske pridelke. Posledica stalnega deževnega vremena se kaže v nekaterih krajih zlasti tudi pri krompirju, ki močno gnije. Kakor vse kaže, letošnja letina ne bo ravno dobra. Obeča se nam torej še večja druginja.

— **V Borovljah** je posebno delavstvo slabo preskrbljeno z živili. Tudi aprovizacija ni ravno povsem zadovoljiva. Zadnji teden je delavstvo ugovarjalo proti slabi prehrani. Prišlo je sicer zboljšanje, ki pa je trajalo le nekaj dni. Sedaj je zopet vse pri starem. Tako ne bo šlo naprej! Ljudska nejevolja bo izbruhnila in zahtevala stalnega zboljšanja preživilskih razmer.

— **Letalci** se dan za dnevom vozijo nad Spodnjim Rožem. Minoli četrtek popoldne so se pojavili nad Medborovnico trije letalci. Slišalo se je tudi večkratno streljanje iz strojnih pušk. Ljudstvo je že vajeno teh značilnih prikazni in radi tega se za zrakovplovce nihče več ne zmeni. Kmečko ljudstvo opravlja v kljub ropotanju zrakovplovcev in

streljanja iz strojnih pušk nemoteno gospodarska dela na polju.

Nesreča. Marija Črt je rabila v Celovcu za kladivo granato, ki je eksplodirala in jo razmesarila.

Raznoterosti.

* **Trikrat pod vislicami.** Stana Krnjulac iz Kupinova je bila obtožena, da se je veselila prihoda srbske armade v Kupinovo, da je izdala tam neke madžarske vojake, da je rekla, da treba pobiti Madžare in Svabe itd. Pri razpravi pred vojaško sodnijo je bila končno oproščena obtožbe. Bila je doslej radi istega čina že trikrat obsojena na vislice, pa vselej pomiloščena.

* **Vojake, ki niso hoteli služiti, je oproščal** vojaški zdravnik dr. Kueherik v Csinkoti na Ogrskem kot pooblaščenec Rdečega križa. Dajal jim je dopustnice in potrdila, da se nahajajo v bolnišnici v zdravniški oskrbi, proti določeni pristojbini. Zaslužil je na ta način že 125.000 kron. Sedaj so ga zaprli.

* **Prazen grob na Mirogoju.** Na civilnem oddelku mirogojskega pokopališča v Zagrebu je dala neka družina pokopati svojega na bojišču padlega sina. Ko je pa te dni prišel kamnosek, da postavi spomenik pokojniku, je našel grob odprt in prazen. Na razna vprašanja je izvedela družina, da so truplo kratkoma izkopali in pokopali na vojaškem pokopališču, češ, da spada truplo na pokopališče padlih junakov in ne na civilni oddelek.

* **700 prepovedanih nadomestkov v Nemčiji.** »Berliner Tageblatt« je poročal te dni, da imajo sedaj v najkoreknejši državi, v Nemčiji, nič manj in nič več nego 700 prepovedanih nadomestkov za razna živila. Nadomestek »Durchhalter« za juho je nekaj naravnost ostudnega.

* **Povečerjali srajco.** Iz Dunajskega Novega mesta poročajo: Neka delavska žena je kupila srajco iz papirja za 24 kron. Ko jo je hotela očistiti, jo je vrgla po predpisih v lonec s toplo vodo. Nato je odšla po živila. Med tem časom sta se vrnila oče in sin. V kuhinji sta videla lonec s kipečo belo tvarino in sodila sta, da bo to »ponarejena juha« iz moke in vode. Prežgala sta malo česnja, nalila v juho par kapelj kisa, priložila malo janeža, vse to je malo povrelo, potem pa sta zaužila »dobro juho«. Kaj sta jedla, jima je povedala žena, ko se je vrnila in ko je tarnala, da je stala ta večerja 48 kron.

Poslano.*

Ogromne zahteve klavne živine za vojaštvo s Kranjskega.

Centralna oblast je predpisala za mesec september t. l. »Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine v Ljubljani« ogromno število klavne živine za dobavo in sicer nekaj nad 6700 glav za vojaštvo in za civilni konzum. »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine« je že tekom celega poletja vsak mesec opozorilo centralne oblasti in sicer civilne in vojaške, da na Kranjskem sploh ni več klavne živine ter poročalo na vse prizadete faktorje, kako žalostne so razmere glede živinoreje na Kranjskem, da ako bodo centralne oblasti predpisovale še kaj živine za armado, bo živinoreja popolnoma uničena ter bo docela zaostal poljedelski obrat in polje ostalo neobdelano, plemo bo popolnoma uničeno, gnoja ne bo, in kmet bo moral prenehati s svojim gospodarstvom. Na vse te pritožbe in opozoritve se centralne oblasti ne ozirajo, marveč zahtevajo mesec za mescem večje dajatve. Vrhunec so pa dosegli predpisi za mesec september t. l., tako

da se jesensko celo ne bo moglo izvršiti v jeseni.

»Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani« je odklonilo in še odklanja napram centralnim oblastim in tudi napram živinorejcem glede višine dobav vsako odgovornost, zlasti tudi napram poljedelcem, ki jih nepoklicani faktorji hujskajo, češ, da je »kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine« krivo, da se pobira toliko živine. Več kot je storilo »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine«, da bi se dobave znižale, zlasti da bi se za časa setev vojaške dobave iz Kranjske sploh opustile, sploh ni bilo mogoče storiti. Dognalo pa se je, da se v teh za živinorejo in poljedelstvo skrajno resnih časih, kolje kljub opozoritvam in ovadbam ter kazenskim predpisom še mnogo živine na skrivnem pod roko ter da se izihotaplja živina preko kranjske meje.

Pozivljamo vse razsodne ljudi, katerim je gospodarski obstoj dežele na srcu, naj preprečijo vsak po svojih močeh bodisi tiho-tapstvo živine iz dežele, bodisi zakotno klanje ter naznanijo vsakogar na najbližjo žandarmerijsko postajo.

»Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani«.

* Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor določa zakon.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcijski »Domovina«.

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K. za pol 6 K.
Posamezna številka 30 vinarjev.
Uredništvo in upravnništvo:
Sodna ulica št. 6, prtilčje, desno.
Inserati po dogovoru.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znakih. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Kupujte le domač izdelek, to je: **Emona** priznana najboljši pralni prašek. Dobiva se v vseh prodajalnah.

Kupi se obširna kmetija ležeča v Gornjegrajskem okraju na Štajerskem, ali pa v slovenskem delu Koroške, četudi v hribih. Cena do 100 tisoč kron. Ponudbe na upravnništvo »Domovine«.

Iščem službe najraje kot oskrbnik na večjem posestvu v jugoslovanskih deželah. Imam potrebno teoretično predizobrazbo in od leta 1893 uspešno prakso v različnih kmetijskih panogah. Ponudbe na naslov: **Oroslav Kušec, Rogaška Slatina, Spod. Štajersko.**

Izgubljeno. Izgubil se je, na poti iz Šoštanja proti Velenju, in sicer ob železniški progi telovnik. Pošten najditelj dobi ob povračilu lepo nagrado. — Vrniti ga je gosp. Josip Polanc, Lilijski grič, p. Velenju.

Pridna kmetijska družina treh oseb, mož 33 let star, vojašine prost, slovensčine in nemščine zmožen, išče mesta za oskrbnika, gozdarja ali kaj enacega. — Naslov v upravnistvu lista.

Slovensko planinsko društvo naznanja, da je dne 29. avgusta t. l. preminul njegov velikodušni dobrotnik, gospod

Franc Steinbauer

abs. pravnik in hišni posestnik v Kranju.

Prerana smrt je doletela idealnega mladeniča — ena se mu je želja izpolnila: v zemlji domači ta truplo leži.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—
Rezervni fondi . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.
Borzna naročila.

 Promese 
k vsakemu žrebanju.

 Posojila 
na vrednostne papirje.
Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica
c. kr. avstrijske državne
loterije.

Rudninsko vodo

vseh vrst, sveže polnitve oddaja
g'avna zaloga rudninskih vod

A. ŠARABON v Ljubljani.

 Na zahtevo se pošlje cenik. 

Kupujem

les za jame od 12 cm naprej na mt, mehak
okrogel les, smrekovo lubje in čreslo, lanskó
in letošnje, kostanjev in hrastov les, od 10 cm
naprej. Prosim ponudbe s skrajnimi cenami, mno-
žino in navedbo roka za oddajo

Vinko Vabič, Zalec 8.
Spodnje Stajersko.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

naivečja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27.000.000
in rezervnega zaklada „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **puplarno varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 3/4% odplačevanju na dolg.

**V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.**

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

 po ugodnih cenah. 

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4 1/4 %₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.